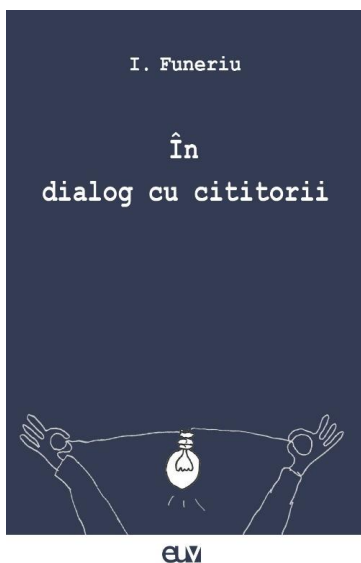

Dozajul cognitiv: Ionel Funeriu, *În dialog cu cititorii*

Grațiela Benga-Țuțuianu*

DOI 10.56177/jhss.1.15.2024.art.9

Cognitive Regime: Ionel Funeriu, *În dialog cu cititorii*

Cunoscut în câmpul științelor umaniste din România datorită unor volume care au trezit interesul specialiștilor și au provocat comentarii îndelungate (primele din listă, *Versificația românească. Perspectivă lingvistică* și *Al. Macedonski. Hermeneutica editării*), Ionel Funeriu a revenit la sfârșitul anului 2023 cu o carte care, chiar dacă stă la distanță de tiparul constrângător al unui studiu științific, nu se desparte de bornele rigorii. De aceea, *În dialog cu cititorii* (Timișoara, Editura Universității de Vest, 2023, 415 p.)

mi-a menținut mecanismele de gândire constant activate, dar mi-a adus, totodată, un zâmbet amuzat pe chip, periodic împrăștiat. Voi încerca să explic de ce.

Volumul apărut în toamna anului trecut este rezultatul unor postări pe o rețea de socializare. Nu reiau aici dezbaterele despre modalitățile în care internetul a schimbat deja peisajul umanității. Însă voi insera, în treacăt, sugestia că reflecțiile la impactul său și la viitorul nostru cu el sunt, și acum, necesare. La această reflecție îndeamnă, indirect, (și) paginile lui Ionel Funeriu – pentru că dialogul în care intră cu cititorii reflectă o întregă schimbare de paradigmă a comunicării. Coprezența nu mai este față în față. Nu

---

* Research Scientist PhD, Romanian Academy – Timișoara Branch, “Titu Maiorescu” Institute for Studies on Banat, gratielabenga@yahoo.com

mai e condiționată de aceleași coordonate temporale. Coprezența online poate fi și asincronă – prin imagine și text.

Dincolo de texte, se creează o serie întreagă de *legături de respingere* (am folosit sintagma impusă în reliefurile sociologiei de profesorul american Richard Sennett). Geografia dialogului s-a contractat. Câtă apropiere mai e în dialogul online? Dar câtă comuniune? Mi-e teamă că la întrebarea din urmă răspunsul e dezolant.

Dar principiul echilibrului aduce cu sine și o parte luminoasă. Dacă de multe ori ne întrebăm, într-o stare de perplexitate, cum de ajung virale atâtea postări stupide, mirarea și bucuria sunt cu atât mai mari când vedem că intervenții care ridică gradul de cultură, care ascut tăișul calamburului, care deșteaptă spiritul și antrenează cugetări atrag replici, observații, comentarii pertinente și nuanțate.

Iar acest lucru s-a întâmplat chiar dacă multe dintre textele postate de Ionel Funeriu au avut teme grele. *Pedagogie, modestie, plagiat* sunt doar câteva dintre ele. Altele au intrat în albia narațiunilor pline de haz. De exemplu, într-*Un Seminar de pomână*, valul evocării a adus sedimentele premonițiilor scriitoricești. Un citat *in extenso*: „La cursul de istoria literaturii române le vorbeam studenților despre Ion Creangă. La un moment dat, profitând de dotarea multimedia excelentă din sala de curs, proiectez pe tabla electronică prima pagină din *Amintiri din copilărie*. Acolo, în dreapta, imediat sub titlu, se poate citi: «Dedicație d-șoarei L.M.». Cu mulți ani în urmă, am semnat (în colaborare) e ediție comentată a *Amintirilor* lui Creangă destinată elevilor, în colecția Lyceum. Cu acea ocazie, am vrut să aflu cine este L.M. Pentru aceasta, i-am scris academicianului Iorgu Iordan, autorul ediției critice din 1970. Mi-a răspuns prompt: [...] e vorba de Livia Maiorescu, fiica lui Titu Maiorescu. Într-o notă de subsol, menționasem acest lucru în ediția respectivă și eram curios să aflu dacă cineva din cei 30-40 de studenți care îmi urmăreau expunerea era la curent cu această mică informație de istorie literară. O secundă, două – mormânt. Deodată, un glas irupe triumfător, pronunțând, în toată claritatea și nicidecum în glumă, numele rectorului Universității: Lizica Mihuț! Stupoare. Colegii o iau peste picior, studenta se fâstâcește; mie îmi încolțește brusc o idee trăsniță și intervin grav: «De ce vă mirați? Dumneavoastră chiar nu vă dați seama că scriitorii clasici români [...] au în gena lor teribilul simț al anticipației?» [...] Liniște. Consternare. Proteste timide. [...] Aștept să treacă o secundă-două

și reiau calm: «Eminescu însuși, n-a prevăzut el, între atâtea altele, până și numele profesorului titular al Catedrei de Istoria Literaturii române? Mă așteptam să știți toate astea și să nu mai râdeți de colega dumneavoastră». În timpul derutei generale, [...] am reușit să găsesc pe internet și apoi să proiectez pe tablă, cu litere de-o șchioapă, poezia eminesciană de tinerețe: *Amicului F.I.* - moment în care un hohot de râs umple sala” (p. 80-81). Când rigoarea istoricului literar se lasă expusă nu prin morga profesorului pedant, ci prin magnetismul umorului, atunci e de remarcat că umorul are o dimensiune pedagogică: stimulează operațiile de gândire, fuzionează discernământul, modelează o cultură.

Firele împletite ale științei și ale hazului străbat nu numai secțiunea *Didactice*, care deschide volumul. Un haz subtil se strecoară până și în *Arcadia roșie*, segmentul în care textele orbitează în jurul experienței și trăirilor din perioada comunistă. Una dintre injecțiile de umor se află în surprinderea reacțiilor unor copii de grădiniță, la moartea tătucului Stalin (într-o evocare intitulată *1953*). O alta e decelabilă într-un episod din *1982*, când „logocrația și-a făcut datoria” (p. 115), deși purtarea blugilor era suspectă și atrăgea pedepse. Alteori, gravitatea ocupă versanții discursului – cum se întâmplă într-un text concentrat asupra libertății și corectitudinii politice, *Unde dai și unde crapă*.

Chiar dacă pornesc de la amintiri semnificative (cu numele profesorului Gheorghe I. Tohăneanu frecvent consemnat) sau sunt inițiate de subtilități filologice, ultimele două secțiuni ale cărții nu renunță la umorul fin. Nu e nimic greoi, răutăcios sau indecent în hazul acestor pagini. Cum poți învăța enorm și râde în același timp? Citind, de pildă, secțiunea *Filologice*. Sau textul care încheie volumul – un text savuros despre o... pildă.

Antropologul german Helmuth Plessner afirma că e ridicol să fii simultan cap și corp. Paginile care formează *În dialog cu cititorii* arată că această simultaneitate nu e ridicolă, ci, mai degrabă, e semnul unui dozaj cognitiv. Capul și corpul (împreună) dau măsura unui amplasament în perimetrul cunoașterii. Pentru că (nu-i așa?) cei care știu să ia în glumă ceea ce mulți iau numai în serios pot lua în serios ceea ce lumea ia în glumă. Iar în acest dialog deschis de Ionel Funeriu îi găsim, cu replici, pe Marcel Tolcea, pe Bazil Popovici, pe Mircea Mihăieș, pe Cristi Danileț, pe Emilia Șercan și pe mulți alții – filologi, persoane publice sau cititori care apreciază modurile în care cunoașterea își dă mâna cu

râsul, iar râsul devine, el însuși, un instrument de cunoaștere. E și joc, e și împunsătură. E un semn din depozitul constitutiv al umanității, dar e și un semnal de distanțare față de toxinele lumii.

La urma urmei, acest dialog propune o formă de a aduce general-umanul și unicitatea în babilonia egocentrică, invazivă și fals egalizatoare a online-ului.